

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

REF.

VÅR REF.
2009000320-2 SIG

DATO
11.01.2010

Rammeplan for grunnskolelærerutdanninga – høringsuttalelse

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet 6. november 2009. Språkrådet med fagrådet for skole og offentlig forvaltning sender med dette sine kommentarer til forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning.

Hovedinntrykk

Departementet vil forskriftsfeste at kunnskap i norsk språk er en overordnet lærerkompetanse. Med dette blir det en læresetning for norsk skole at begrepsutvikling og språkkunnskap er grunnlaget for å kunne utvikle fagkompetanse i alle fag. Det er et viktig steg i riktig retning for grunnskoleopplæringa. Det er likevel uklart for oss hvordan enkelte av studieretningene skal sikre at studentene får eksplisitt språklig kompetanse. Formuleringene om læringsutbytte er til dels for uklare.

Språkrådet oppfatter videre at ulike arbeidsgrupper nå skal lage nasjonale retningslinjer for lærerutdanningsfagene og definere indikatorer som kjennetegner en god grunnskolelærerutdanning. Fristen er 20. januar 2010. Dokumentene i dette arbeidet skal ikke på høring. Vi er kritiske til at høringsinstansene ikke får innsyn i andre føringer enn de helt overordnede (forskriftene). Det Språkrådet er interessert i, nemlig hvordan lærerutdanningene skal undervise studentene i norsk språk, får vi på denne måten ikke formell anledning til å mene noe om. Vi tror ikke det er forskriften som kommer til å avgjøre kvaliteten i lærerutdanninga. Kunnskapsdepartementet lar sjansen gå fra seg til å få innspill til de faktorene som gjør det.

Kommentar til § 1 Virkeområde og formål

Kommentar: Lærerstudenter bør kjenne opplæringsloven

Det er blant annet formulert i § 1 at ”utdanningene skal forholde seg til opplæringsloven” og at utdanningene skal ”kvalifisere kandidatene til å ivareta samiske forhold og ha kunnskap om samiske barns rett til opplæring i tråd med opplæringsloven”. Lærerne bør så visst ha kjennskap samiske forhold, men de bør også kunne ha et grunnlag for å sikre også andre elevgruppers rettigheter. Vi mener formuleringen i § 1 ”forholde seg til opplæringsloven” gir uklare forpliktelser for

POSTADRESSE
Postboks 8107 Dep
NO-0032 OSLO

KONTORADRESSE
Observatoriegata 1 B
NO-0254 OSLO

TELEFON
+47 22 54 19 50
TELEFAKS
+47 22 54 19 51

E-POST
post@sprakradet.no

INTERNETT
www.sprakradet.no
www.sprakradet.no

hvilken kunnskap lærerne skal ha. Språkrådet mener at lærerne må bli kjent med hovedinnholdet i opplæringsloven (og gjeldene rundskriv).

Forslag: En ny formulering i § 1 bør være: "Grunnskolelærerutdanninga skal kvalifisere kandidatene til å ivareta faglige elevrettigheter i opplæringsloven." Dersom dette kommer inn i § 1, må det lages formuleringer om generelt læringsutbytte knyttet til opplæringsloven.

Kommentarer til § 2 Læringsutbytte

Kommentar 1: Det er et framskritt at kunnskap i norsk blir en overordnet lærerkompetanse

Språkrådet er svært fornøyd med at mestring av norsk språk – muntlig og skriftlig – er uttrykt som del av en generell og overordnet lærerkompetanse. Det er et framskritt at dette blir forskriftsfestet.

Kommentar 2: Hvordan skal linja 5.–10. trinn utvikle eksplisitt språklig kompetanse? Kravet om at kandidatene skal ha "faglige og fagdidaktiske kunnskaper i norsk" blir bare eksplisitt uttrykt som et krav for lærere på 1.–7. trinn, ikke for studenter som skal bli lærere på 5.–10. trinn. Kandidatene til 1.–7. trinn har obligatorisk norsk- og matematikkundervisning, og det er grunn til å tro at disse fagene i samarbeid med PEL-faget (pedagogikk og elevkunnskap) har gode forutsetninger for å sikre studentene god kompetanse både i GLSM (grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring) og de grunnleggende ferdighetene som naturlig hører inn under disse fagenes kompetanseområder. Problemet for kandidater til 5.–10. trinn blir at grunnleggende ferdigheter i muntlig, lesing, skriving og regning må læres helt uavhengig av fagene norsk og matematikk. Uten gode styrende formuleringer vil man kunne komme til å utdanne lærere uten eksplisitt språklig kompetanse til dette trinnet.

Forslag: Alle de fem grunnleggende ferdighetene bør ha fagutbytteformuleringer i alle fagene for kandidatene på linja 5.–10. trinn. Forskriften må ta inn formuleringer om hvordan linja 5.–10. skal utvikle fagkompetanse i norsk.

Kommentar 3: Grunnleggende ferdigheter må bli generell formulering om læringsutbytte

Det er rimelig å se på innføringen av de grunnleggende ferdighetene i Kunnskapsløftet som et forsøk på en faglig styrking av elevene. Kravene som blir stilt til lærerne må speile dette. De grunnleggende ferdighetene er understreket som en del av de særskilte læringsutbytteformuleringene, men de er ikke nevnt i formuleringene om felles læringsutbytte. Dette er uheldig siden de grunnleggende ferdighetene nettopp er *grunnleggende* og i mange tilfeller vil overlapse på tvers av alderstrinn.

Forslag: Flytte læringsutbytteformuleringer om grunnleggende ferdigheter fra de særskilte utbytteformuleringene til de generelle.

Kommentar 4: Hvem skal undervise nynorskelevne?

Under overskriften ferdigheter i de felles læringsutbytteformuleringene står det: ”[Kandidaten] mestrer norsk muntlig, norsk skriftlig både bokmål og nynorsk, og *kan bruke språket på en kvalifisert måte i profesjonssammenheng.*”

Ettersom grunnskolelærerutdanninga utdanner lærere til hele landet, skal de kunne skrive på tavla, lage prøver, skrive tilbakemeldinger og kommunisere skriftlig med hjemmet på nynorsk og bokmål. Spørsmålet er hvordan utdanninga skal legge til rette for dette. Tradisjonelt sett er det norskfaget som har tatt ansvar for opplæring i begge målformene i lærerutdanninga. Men ca. 80 000 elever som har nynorsk som opplæringsmål i grunnskolen, skal også ha matte- og engelsklærere som mestrer nynorsk. Hvem skal ta ansvar for denne opplæringa for kandidatene som utdanner seg for 5.–10. trinn? PEL-faget er det eneste faget alle studentene har, og det skal for øvrig også ha et hovedansvar for opplæring i de grunnleggende ferdighetene. Det ville være rimelig å se sidemålskompetansen som en del av de grunnleggende ferdighetene i lesing og skriving, men det er vel ikke heldig at PEL-faget alene skal ta dette ansvaret, jf. forslaget ovenfor om at de grunnleggende ferdighetene må være en del av fagutbytteformuleringa.

Forslag: Ferdighetsformuleringa om å beherske norsk muntlig og nynorsk og bokmål skriftlig, bør være en fagutbytteformulering i alle fagene for kandidatene på 5.-10. trinn.

Språkkompetanse generelt og kunnskap om språk

Det norske samfunnet er mer flerkulturelt enn tidligere, og det innebærer også et større språklig mangfold. Lærerstudentene møter barna når de former sin (fler-)språklige og kulturelle identitet. Dette er reflektert i læringsutbytteformuleringa ”[Kandidaten] har kunnskap om barns og unges oppvekstmiljø, likestilling og identitetsarbeid.” I St.meld. nr. 23 (2007–2008) ”Språk bygger broer” fra Kunnskapsdepartementet blir det på side 67 vist til den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006. Det er de nordiske utdannings- og forskningsministrene som har ansvar for å følge opp deklarasjonen. Elever i norsk skole skal etter læreplanens kompetansemål lære om nabospråkene, særlig dansk og svensk, men den gjeldende rammeplanen for lærerutdanningen stiller ingen krav til at lærere skal ha kunnskap om våre nabospråk. Kunnskap om tospråkssituasjonen vår er også viktig i dette perspektivet. På bakgrunn av det vi har sagt i dette punktet, ønsker vi en ny kunnskapsformulering.

Forslag: (ny kunnskapsformulering)

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om forholdet mellom språk og identitet, språklig mangfold og flerspråklighet, tospråkssituasjonen og det nordiske språkfelleskapet

Kritisk kommentar til høringsprosessen

Språkrådet er kritisk til at viktige styringsdokumenter under forskriftsnivå ikke skal ut på høring. Selv om det blir formulert i høringsbrevet at mandatet til rammeutvalget er å

sikre åpenhet, får vi ikke innsyn i viktige faktorer som vil ha mer å si for kvaliteten i utdanninga enn det forskriften har. Det som kommer til å ha avgjørende betydning for om kvaliteten på lærerutdanninga blir god nok, er etter vårt syn dette: *eksamensordningene, fagplanene og indikatorene som skal kjennetegne en god grunnskolelærerutdanning*. Vi tillater oss å komme med noen tanker om disse faktorene:

Eksamensordningene

En måte å sikre kvalitet i utdanninga på er å ha nasjonale kunnskapsstandarder gjennom felles eksamensordninger over hele landet. Etter kvalitetsreformen ble gjennomført, har eksamen som felles nasjonal standard blitt svekket fordi man som hovedregel bare bruker intern sensur, og fordi man ikke lenger har felles nasjonale eksamensordninger. Det er viktig for høringsinstansene å få innsyn i retningslinjene for eksamen i de nye lærerutdanningene.

Formuleringer av forventet læringsutbytte i de enkelte fagene (fagplaner)

Det er rimelig å anta at eksamenskravene følger av kravene til kompetanse og ferdigheter i fagplanene. Fagplanene blir styrende for de faglige kravene som stilles til studentene.

Indikatorer for hva som kjennetegner en grunnskolelærerutdanning med høy kvalitet.

I den grad indikatorene blir mål på faglig kvalitet, kan de bidra til å styrke kvaliteten på utdanninga. Både vurderingspraksis (inkludert eksamensordningene) og kompetanse hos de som *underviser* lærerstudentene, bør komme med på lista over indikatorer.

Vennlig hilsen

Sylfest Lomheim
direktør
(sign.)

Sigfrid Tvitekkja
fagkoordinator
(sign.)